

Slovenija naj bi se z novo uredbo o odpadkih bolj približala družbi recikliranja

Evropa je mnogo desetletij intenzivno uporabljala vire. Po statističnih podatkih Eurostata naj bi vsak Evropejec letno porabil 16 ton materialnih virov, od tega se 6 ton zapravi, polovica od tega pa konča na odlagališču, kar jasno dokazuje, da preveč porabimo in zavržemo.

uredbo o ravnanju z biološko razgradljivimi kuhinjskimi odpadki in zelenim vrtnim odpadom, nekatere pa so bile aprila 2012 prenesene v novo uredbo o odpadnih oljih.

Uredba določa pravila ravnanja in druge pogoje za preprečevanje ali zmanjševanje škodljivih vplivov nastajanja odpadkov in ravnanja z njimi ter zmanjševanje celotnega vpliva uporabe naravnih virov in izboljšanje učinkovitosti uporabe naravnih virov. Uvaja tudi nov pristop glede ravnanja z odpadki, ki je osredotočen na preprečevanje nastajanja odpadkov. Ena od novosti je tako program preprečevanja nastajanja odpadkov, ki se bo pripravil kot operativni program. Poleg tega programa je določena tudi priprava programa ravnanja z odpadki, ki je eno od obveznih okoljskih izhodišč, na podlagi katerih se pripravljajo in celovito presojujejo plani, programi, načrti in drugi akti na celi vrsti razvojnih področij.

Uredba vsebuje nove določbe o stranskem proizvodu in prenehanju statusa odpadka. Imetnik lahko ravna z ostankom proizvodnje kot s stranskim proizvodom, če so izpolnjeni predpisani pogoji: nadaljnja uporaba ostanka proizvodnje je zagotovljena, ostanek proizvodnje se lahko neposredno uporabi brez kakršnekoli nadaljnje obdelave razen običajnih industrijskih postopkov, ostanek proizvodnje nastaja kot sestavni del proizvodnega procesa in ostanek proizvodnje izpolnjuje zahteve, določene za uporabo take sno-

Uredba o odpadkih (uredba), sprejeta 15. 12. 2011, uvaja nov pristop glede ravnanja z odpadki, ki je osredotočen na preprečevanje nastajanja odpadkov in uporabo neizogibnih odpadkov kot vira. S tem naj bi se približali družbi recikliranja, ki se bo čim bolj izogibala nastajanju odpadkov in uporabljala odpadke kot vir, kar je eden od dolgoročnih ciljev tematske strategije o preprečevanju in recikliranju odpadkov. Skupen cilj Evropske unije pa je rastoče gospodarstvo, ki trajnostno uporablja vire, ob prizadevanjih za prekinitev povezanosti med pritiski na okolje in gospodarsko rastjo.

Uredba v slovenski pravni red prenaša glavni del direktive 2008/98/ES o odpadkih. Nekatere določbe navedene direktive so bile v slovenski pravni red že prenesene z zakonom o varstvu okolja, manjši del določb direktive, ki se nanašajo na ravnanje z biološkimi odpadki in odpadnimi olji, je bil prenesen z

Avtorica:

mag. Katarina Železnik - Logar,
strokovna svetovalka za varnost
in zdravje pri delu ter ekologijo
Obrtno-podjetniška zbornica
Slovenije
Celovška 71, p. p. 2350
1000 Ljubljana

vi ali predmeta s predpisi, ki urejajo proizvode ter varstvo okolja in varovanje človekovega zdravja, njegova nadaljnja uporaba pa ne bo škodljivo vplivala na okolje in človekovo zdravje. Pri odločanju o tem, ali gre za stranski proizvod ali odpadki, je Evropska komisija izdala uredbo sveta, št. 333/2011, o merilih za določitev, kdaj določene vrste odpadnih kovin prenehajo biti odpadki, v pomoč pri odločanju pa je lahko tudi sporočilo Komisije Svetu – Razlaga o odpadkih in stranskih proizvodih. Ob prekvalifikaciji odpadka v surovino je tudi treba preveriti, ali so morebiti nastale nove obveznosti po evropski uredbi REACH.

Nove definicije v uredbi naj bi pripomogle k določenim poenostavitvam, tako z vidika nadaljnega ravnanja kot čezmejnega pošiljanja, na koncu pa tudi k manjšim stroškom. V Sloveniji že imamo znan primer Termoelektrarne Trbovlje (TET), ki je sadro, nastalo kot stranski proizvod pri procesu čiščenja dimnih plinov, poslala nemškemu proizvajalcu mavčnih plošč v industrijski preizkus v proizvodnji mavčnih plošč. Če bo dogovor za TET uspešen, bo to zanje pomenilo precejšnje zmanjšanje stroškov ravnanja z odpadki, v naslednjih letih pa pričakujejo celo novonastale prihodke iz tega naslova.¹

¹ Trboveljska sadra za mavčne plošče, 21. 3. 2012, Delo, P. Malovrh

Definicija prenehanja odpadka po uredbi velja šele po izvedeni predelavi v proizvode, materiale ali snovi za uporabo v prvotni ali drug namen ali pridobivanje energije. Tako morajo biti končani vsi postopki mehanske obdelave, kot so rezanje, drobljenje, čiščenje in odstranjevanje škodljivih snovi, ki so potrebni za pripravo odpadne kovine za končno uporabo v jeklnah ali livarnah, da lahko odpadna kovina izgubi status odpadka. Za pridobitev čiste odpadne kovine, ki izpolnjuje merila za prenehanje statusa odpadka, je treba, na primer, razstaviti stare avtomobile, odstraniti tekočine in nevarne spojine ter obdelati kovinske dele.

Uredba uvaža nov pristop k obravnavi odpadka, to je **5-stopenjsko hierarhijo** ravnanja z odpadki, ki se upošteva kot prednostni vrstni red pri nastajanju odpadkov in ravnanju z njimi, upoštevati pa jo morajo tudi podjetja.

1. Preprečevanje nastajanja odpadkov

V skladu z novo definicijo preprečevanje nastajanja odpadkov zajema vse sprejete ukrepe, preden snov, material ali proizvod postane odpadki, ki zmanjšajo količino odpadkov, vključno s ponovno uporabo proizvodov, ponovno uporabo njihovih sestavnih delov ali podaljšanjem življenjske dobe proizvodov.

Na ta način se zmanjša vsebnost nevarnih snovi v materialih ali izdelkih, količina odpadkov in njihovi škodljivi vplivi na okolje in zdravje ljudi.

2. Priprava za ponovno uporabo

Kot priprava za ponovno uporabo se štejejo postopki preverjanja, čiščenja ali popravila, s katerimi se proizvod ali njegov sestavni del, ki je postal odpadki, pripravi za ponovno uporabo brez kakršnekoli druge predobdelave.

3. Recikliranje

Med recikliranje se uvršča postopke predelave, pri katerih se odpadne snovi ponovno predelajo v proizvode, materiale ali snovi za prvotni namen ali druge namene. Sem sodi tudi predelava organskih snovi (npr.

kompostiranje), ne sodi pa energetska predelava in ponovna predelava v materiale, ki se bodo uporabili kot gorivo ali za zasipanje.

4. Druga predelava, npr. energetska predelava

5. Odstranjevanje

Uredba na novo določa, da je treba vzpostaviti ločeno zbiranje vsaj za štiri tokove odpadkov – iz papirja, kovine, plastike in stekla – z namenom doseganja okoljskih ciljev, predpisanih v direktivi. Seveda je treba ločeno zbirati tudi ostale odpadke, za katere je ta obveznost vzpostavljena v skladu s posebnimi predpisi (npr. organski kuhinjski od-

padki ...). Obveznost ločenega zbiranja pa velja tudi za druge odpadke, ki jih ni dovoljeno mešati z drugimi odpadki ali drugimi materiali z drugačnimi lastnostmi, kot jih imajo ti odpadki, kadar je to potrebno (npr. prepoved mešanja odpadnega motornega in zavrtnega olja).

V uredbi so določeni okoljski cilji, ki jih brez učinkovitega ločenega zbiranja ne bo moč doseči. Do leta 2020 se priprava za ponovno uporabo in recikliranje najmanj odpadnega papirja, kovin, plastike in stekla iz gospodinjstev ter po možnosti iz drugih virov, če so ti tokovi odpadkov podobni odpadkom iz gospodinjstev, poveča na najmanj 50 odstotkov skupne teže. Do leta 2020 pa se priprava za ponovno uporabo, recikliranje in materialno predelavo, vključno z zasipanjem z uporabo odpadkov za nadomestitev drugih materialov, nenevarnih gradbenih odpadkov, poveča na najmanj 70 odstotkov skupne teže. Za doseg tega cilja se ne upoštevata zemljina in kamenje (17 05 04). Delež recikliranih gradbenih odpadkov je po

podatkih Statističnega urada RS² predlani dosegel 52 odstotkov, zato Slovenijo na tem področju čaka še veliko dela.

Uredba na novo definira pojme predelave in odstranjevanja odpadkov. Za opredelitev predelave je ključna nadomestitev virov, odpadki pa se koristno uporabijo. Po novem se tudi energetska učinkovitost sežiga odpadkov šteje za postopek predelave, kadar so seveda izpolnjena določena merila energetske učinkovitosti. Do zdaj so se namreč vse sežigalnice odpadkov uvrščale med naprave za odstranjevanje odpadkov, ker pa je za opredelitev predelave ključna nadomestitev virov, se lahko na podlagi kriterija energetske učinkovitosti tudi sežigalnice trdnih komunalnih odpadkov uvrščajo med naprave za predelavo odpadkov.

Odstranjevanje je opredeljeno kot katerikoli postopek, ki ni predelava, tudi če je sekundarna posledica postopka pridobivanje snovi oziroma energije.

Glavna obveznost izvirnih povzročiteljev odpadkov ali drugega ime-

tnika je zagotovitev, da se v celoti izvede predelava ali odstranjevanje odpadkov tudi v primeru, ko so odpadki oddani v obdelavo, odgovornost za odpadek pa traja, dokler ta ni ustrezno obdelan. Dokazilo o oddaji odpadka je izpolnjen in potrjen evidenčni list ali transportna listina, če gre za pošiljke odpadkov po uredbi o pošiljkah odpadkov.

Uredba v načelu ne uvaja novih obveznosti za povzročitelje odpadkov. Z namenom administrativnega razbremenjevanja zlasti malih podjetij pa je uvedena novost pri obveznem vodenju evidenc o nastajanju odpadkov in ravnanju za tiste povzročitelje odpadkov, ki so pravne osebe ali samostojni podjetniki posamezniki, pri katerih zaradi dejavnosti nastajajo nevarni odpadki ali več kot 10 ton vseh odpadkov. Prejšnja ureditev je za razliko od nove ureditve predpisovala obveznost vodenja evidenc za vse povzročitelje odpadkov ne glede na nastale letne količine in vrsto odpadka.

Po novi ureditvi pa sicer velja, da bodo leta 2013 prvič dolžni poročati tudi povzročitelji odpadkov, ki imajo deset in več zaposlenih, poleg povzročiteljev, pri katerih v koledarskem letu nastane več kot 5 kilogramov nevarnih odpadkov ali 10 ton ostalih odpadkov.

Na resornem ministrstvu predvidevajo, da bo do začetka leta 2013 vzpostavljen informacijski sistem o ravnanju z odpadki, namenjen elektronski podpori pri spremljanju pošiljk odpadkov z evidenčnimi listi in pri predpisanem letnem po-

² Statistični urad RS, Odpadki iz proizvodnih in storitvenih dejavnosti, 6. 10. 2011

ročanju oseb, ki ravnaajo z odpadki. Vzpostavitev naj bi olajšala administrativna opravila, povezana z oddajanjem in prevzemanjem odpadkov v obdelavo in letnim poročanjem o nastalih, zbranih in obdelanih odpadkih. Evidenčni listi naj bi se tako po letu 2013 izpolnjevali z uporabo informacijskega sistema. Predpis sicer določa, da je evidenčni list veljaven takrat, ko ga s svojim elektronskim podpisom potrdi izvirni povzročitelj odpadkov ali drug imetnik odpadkov, zbiralec ali izvajalec obdelave, če odpadke prevzema izvajalec obdelave ali trgovec, na novo pa določa, da mora kopijo izpolnjenega evidenčnega lista pred začetkom prevoza nevarnih odpadkov podpisati tudi prevoznik. Če izvirni povzročitelj ali drug imetnik odpadkov ni registriran kot uporabnik informacijskega sistema, lahko evidenčni list v njegovem imenu izpolni in elektronsko podpiše zbiralec ali izvajalec obdelave odpadkov, če ga je za to pisno pooblastil.

Glede obveznosti izdelave načrta gospodarjenja z odpadki še vedno velja, da ga morajo pripraviti povzročitelji odpadkov, pri katerih v enem koledarskem letu nastane 200 kilogramov nevarnih ali 150 ton ostalih odpadkov, na novo pa je predpisan letni pregled načrta ter ustrezni popravki in dopolnitve. Glede okoljevarstvenega dovoljenja za predelavo ali odstranjevanje odpadkov ni bistvenih sprememb iz prejšnje ureditve, Agencija RS za okolje pa ne preverja več posebej, ali je izdano uporabno dovoljenje za napravo za obdelavo odpadkov. No-

vost je določilo, da izvajalec obdelave lahko začne obdelovati odpadke z dnem, ko je v skladu z ZVO dovoljeno obratovanje naprave. Prav tako je novost, da se v okoljevarstvenih dovoljenjih določajo skupne dovoljene količine obdelave vseh odpadkov in vseh nevarnih odpadkov.

Do nekaterih novosti je prišlo tudi pri subjektih, ki ravnaajo z odpadki. Tako je pri prevozu odpadkov prevoznik dolžan zagotoviti dostavo odpadkov prevzemniku v skladu s podatki z evidenčnega lista. Prevoznik mora tudi voditi evidenco o opravljenih prevozih odpadkov v obliki izpolnjenih in potrjenih evidenčnih listov, urejenih v časovnem zaporedju.

Trgovec ali posrednik mora biti vpisan v evidenco trgovcev in posrednikov, pogoji vpisa v novem predpisu ostajajo enaki. Novo pa je določilo o obveznem vodenju evidenc v zvezi s trgovanjem z odpadki in evidenc o posredovanju pri zagotavljanju obdelave odpadkov, kar je preneseno iz direktive o odpadkih.

Pravila ravnanja in drugi pogoji za preprečevanje ali zmanjševanje škodljivih vplivov nastajanja odpadkov in ravnanja z njimi iz uredbe o odpadkih se uporabljajo za vse odpadke, razen če s posebnim predpisom za posamezno vrsto odpadka ali tok odpadkov ni drugače predpisano.

Ravnanje z odpadki tako ne prinaša le stroškov in težav, temveč lahko predstavlja izziv in priložnost za odpiranje novih delovnih mest ter povečanje konkurenčnosti, podjetja pa morajo to priložnost prepoznati. Spodbude za preprečevanje in recikliranje odpadkov pa bo treba ustvarjati tudi preko ustreznih zakonskih okvirov in poenostavitev postopkov za pridobivanje dovoljenj. Zakonodaja je v Sloveniji na področju odpadkov izredno obširna in kompleksna, podjetjem je nemalokrat nejasno, katere določbe veljajo zanje, nekatera področja so urejena nezadostno, zlasti pogost očitak podjetij pa je pomanjkanje nujenja informacij in usmeritve s strani pristojnih resorjev, kako čim boljše upoštevati zakonodajo.

